

DE NYE GRÆNSER

DEN RØDE ELLER DEN GRØNNE

”Den kan jeg bruge i min undervisning”, tænkte Drew Harris, da han så en figur i det blad, han læste i, mens han fik sig en bid mad på en restaurant i Portland lufthavn. Drew Harris er læge, og han havde lige besøgt sin datter i Oregon, men underviste til daglig i folkesundhed i Philadelphia.

Figuren, han havde fået øje på, stammede fra en mere end ti år gammel videnskabelig rapport, der handlede om, hvordan staten bedst håndterede en hypotetisk influenzaepidemi. I starten af 2020 fandt figuren vej til en artikel om covid-19 i den udgave af det engelske tidsskrift *The Economist*, som Harris nu sad med i hånden.

Figuren viste en stejl rød kurve med en epidemi ude af kontrol og en fladere grøn kurve, hvor smitten var blevet kontrolleret ved hjælp af ikkemedicinske tiltag: Mennesker holdt større fysisk afstand til hinanden på arbejdspladsen og i den kollektive trafik, og dele af samfundet såsom skoler og biografte blev lukket ned.

Drew Harris fik den ide at lægge en stiplede linje ind mellem de to kurver for at angive grænsen for hospitalsvæsenets kapacitet. Lægerne havde netop diagnosticeret den allerførste coronapatient i Oregon, og Harris tænkte, at der om få uger ville være helt tomt i lufthavnsrestau-

ranten. Uden at spekulere nærmere over det lagde han tegningen med sin stiplede linje ud på det sociale medie Twitter, og i de følgende dage gik tegningen *viralt*.

”Den kan vi bruge til pressemødet”, må de have tænkt i Sundhedsministeriet, da de forberedte nedlukningen af Danmark den 11. marts 2020 på grund af coronapandemien. Sundhedsminister Magnus Heunicke underbyggede statsministerens appel til danskerne om at opføre sig ansvarligt med den figur, som Harris havde lavet. Graferne i figuren var organiseret omkring en vandret linje, der angav de danske sygehuses kapacitet.

Næppe mange seere ved tv-skærmen hjemme i sofaen lagde formentlig mærke til, at både den lodrette og vandrette akse var lykkeligt befriet for ethvert tal. Figuren var en simpel frihåndstegning med tilsyneladende videnskabelig autoritet. Den røde kurve brød igennem linjen lige dér, hvor sundhedsvæsenet ville kollapse. Det *italienske* kollaps, som vi allerede havde set på tv, hvor hospitaler og ambulancer og sygesenge og bedemænd ikke kunne følge med antallet af coronaramte.

Hvis vi ikke fulgte regeringens anvisninger, ville vi se samme skrækscenarie i Danmark.

HUN SAGDE TOILETPAPIR

Covid-19 var en epidemi, der udfordrede alle verdens samfund samtidigt. Den bølgede op og ned i forskellige lande og regioner, og hele verdens befolkning kunne følge op- og nedturene i medierne. Folkesundheden, der

ellers stod ret lavt på mange landes lister over politiske prioriteringer, røg pludselig til tops.

Videnskaben om epidemier, epidemiologien, rykkede helt ind i det politiske maskinrum. Det varierede, hvordan regeringer og myndigheder oversatte modellerne for smittens udvikling og usikkerhederne omkring den til politiske interventioner, men de fleste lande brugte nogenlunde samme instrumenter. Skoler og butikker lukkede. Tape på gulvene markerede den påkrævede fysiske afstand mellem mennesker. Hænder og håndtag blev sprittet af. Vi arbejdede hjemme, og sygehusvæsenet oprettede særlige afsnit isoleret fra andre patienter.

Danmark, Italien og Kina lukkede hårdt ned, mens Sydkorea, Sverige og Storbritannien gik efter flokimmunitet. I lande som USA og Brasilien fik katastrofen uhindret lov at udfolde sig, mens præsidenterne Donald Trump og Jair Bolsonaro fornægtede den.

Pludselig var den danske sundhedsminister lige så vigtig som finansministeren. Journalisterne skiftede fokus. Bekymrede nationaløkonomer, storsvindlere fra finansverdenen og pensionisten Arne blev erstattet med bekymrede og alvorlige virologer og epidemiologer. Vi lærte alle nye ord som smittetryk, eksponering og incidens. Der opstod nye kategorier af mennesker såsom de særligt sårbare, supersprederne og de hvidkitlede helte i sundhedssektoren.

Danskerne hamstrede varer, alt efter hvad statsminister Mette Frederiksen sagde på sine pressemøder. Sagde hun gær og toiletpapir, rev vi gær og toiletpapir

ned fra hylderne i Kvickly. Opfordrede hun til at bruge håndsprit og mundbind, var flasker og kasser væk den næste dag.

Imens opstod der vindere og tabere i nedlukningens økonomi. Museer, teatre, hoteller og restauranter og alle andre små og store steder, hvor vi mennesker oplever noget sammen, endte med sorteper. Modsat voksede giganterne inden for medicin og e-handel sig endnu større, og pludselig kendte vi alle til både Pfizer og Amazon.

Det vil tage mange år at forstå epidemiens konsekvenser i bredere forstand, ikke mindst for de børn og unge, der ikke kunne være fysisk sammen i mange måneder. I mellemtiden kan vi blive lidt klogere på epidemier ved at sammenligne covid-19 med andre epidemiske fænomener. For en epidemi er nemlig mere end bare en smitsom sygdom ude af kontrol.

EN STUMP INFORMATION

Hippokrates i det antikke Grækenland var den første til at bruge ordet epidemi om sygdom. Det betyder oprindeligt 'udbredt over folket' og refererer i dag almindeligvis til en smitsom sygdom, der spreder sig hastigt i en befolkning. Hvis en epidemi breder sig samtidigt på alle kontinenter, kalder Verdenssundhedsorganisation WHO det for en pandemi. Men det holder ikke op med at være en epidemi af den grund.

Smitte er en form for udveksling mellem forskellige organismer. Nogle myg kan for eksempel bære en parasit, der giver malaria. Når myggene suger blod fra et

menneske, overfører de samtidig parasitten, så resultatet ikke kun er kløe i huden, men også alvorlig sygdom.

Latter er imidlertid også en slags udveksling, for latter smitter. Udveksling er en form for kommunikation og er den lim, der skaber sociale grupper. At noget spreder sig på bestemte måder i en befolkning, er med andre ord udtryk for, hvordan det sociale liv udfolder sig i befolkningen. Det gælder også, når der er tale om sygdomsfremkaldende mikroorganismer.

En epidemi opstår, når noget, der kan gøre os syge, bliver kommunikeret effektivt. En virus som corona følger dermed klassisk kommunikationsteori. Den kræver en *afsender* såsom en allerede smittet organisme som flagermus, mennesker eller mink, et *medium*, der kan være en berøring, et kys eller et host, og en *modtager*, som ikke ødelægger virus undervejs med håndsprit eller sæbe.

En bakterie er levende og kan formere sig, hvis den er i et nærende miljø, enten inde i eller uden for kroppen. En virus er derimod ikke levende. Den er snarere 'på kanten af liv', som virologerne kalder det: en stump genetisk information, som er afhængig af, at nogen giver den mulighed for at finde ind i en celle for at sprede sig. Lidt ligesom den røde og grønne kurve, der med hjælp fra Drew Harris gik viralt på Twitter. Figuren, der skulle illustrere, hvordan en epidemi ukontrolleret ville sprede sig, blev *selv* spredt, som var den en epidemi. Og den var dermed med til at forme den måde, som alverdens sundhedsministre håndterede sygdommen på.

Men når coronavirus egentlig bare er en stump infor-

mation, som vi spreder mellem os som en del af vores sociale liv, er spørgsmålet, hvorfor der opstår stadig flere nye epidemier, og hvorfor de tilsyneladende lettere end nogensinde før i menneskets historie udvikler sig til pandemier. Det handler om måden, vi har indrettet os på.

STREGER I SANDET

Da landet blev lukket ned i marts 2020, tog jeg i sommerhus i Bagenkop. Sydlangeland har et vidunderligt varieret landskab, og på sydspidsen er Dovns Klint en hovedfærdselsåre for trækfugle som drosler og svaler, der i foråret skal nordpå til deres ynglepladser.

Turen til Dovns Klint går langs kystens gennemskårne hatbakker - de bløde bakker, som er skabt i den seneste istid for 15.000 år siden, og som ikke findes andre steder i Danmark. I retning af fyrtårnet på Keldsnor er der smalle strandvolde af rullesten med havet til den ene side og en stor brakvandssø til den anden. Her er stenene beklædt med lav og mos i stærke gule, røde og grønne farver. Et frønnet træskilt advarer gående om at se sig for og holde sig tæt ved vandet, for strandvoldenes smalle enge er et vigtigt yngleområde for fugle, og strandskadens æg går i ét med landskabet. Social sameksistens kræver fysisk afstand i yngletiden.

Hver dag gik jeg en tur i dette smukke landskab ad de smalle stier mellem markerne og stranden. Der var ikke mange andre vandrere, men en gang imellem kom en lille familie eller et ældre ægtepar. Vi spottede hver-